

26. ОКРУГЛИ СТО О ДАРОВИТИМА

**ДАРОВИТИ:
ЛИЧНА И СОЦИЈАЛНА ПЕРСПЕКТИВА**

26th ROUND TABLE ON GIFTEDNESS

**THE GIFTED:
PERSONAL AND SOCIAL PERSPECTIVE**

БРШАЦ / VRSAC

2020.

Obračanja učesnika i završna reč organizatora

Vršac, januar, 2021.

Akademik prof. dr Grozdanka Gojkov

Srpska akademija obrazovanja, Beograd

Tekst kolegice M. Andevski i saradnika otvara široku perspektivu za diskurs o temi skupa. Značajno je imati na umu ideju koja je u osnovi ovoga rada, a koja se fokusira na suštinu problema darovitosti danas i, kako se u radu pominje, da: „Tamo gde se ideja o klasičnom obrazovanju povukla, nastupilo je neoliberalno shvatanje, sa dominantnim poslovno-ekonomskim pretpostavkama, sa tržišnom logikom ekonomizacije kao vida sveobuhvatne ljudske prakse koja je potisnula logiku svih drugih društvenih oblasti kao što su umetnost, religija, etika, politika, kultura, pedagogija, obrazovanje...”. Interesantne su pedagoške posledice, koje autori fokusiraju u tekstu. Ekonomizovana antropologija, kao i osnovana sumnja da se pedagogija, u odnosu na svoje ciljeve, sadržaje, oblike organizacije i proces obrazovanja, sve više komercijalizuje i posmatra kao poslovno-ekonomska, profitna oblast je pedagoški, a reklo bi se, još više filozofsko-sociološki koncept darovitosti koji u osnovi ne sadrži ideje opštevažećeg ljudskog dostojanstva i klasičnog obrazovanja, nego koncept koji zanemaruje mnoge javne i lične slobode, kao i odgovornost za kreiranje sopstvenog života. A, kao takav, kako autori vide, sveo se samo na slobodu pristupa potrošačkom tržištu rada. Tako da se, kako i autori primećuju, podsticanje darovitosti, sav trud oko njihove samoregulacije razvoja i učenja, didaktička personalizacija u mentorstvu i sl. završavaju na prilagođavanjima nepredvidivim uslovima tržišta. Odnos lične i socijalne perspektive nije, svakako, u korist lične, koja bi u tom slučaju bila radost stvaranja, intrinzično motivisana i na korist socijalne perspektive. Tako da je u situaciji skoro nihilističkog pogleda na svet teško očekivati uspešnu samoregulaciju ličnosti darovitih čijoj bi filozofiji života odgovarala perspektiva proaktivnog odnosa u kome ima prostora za fleksibilan, stvaralački pristup i slobodno ispoljavanje i uklapanje lične u socijalnu perspektivu.

U ovom osvrtu na prethodno pomenuta pitanja značajna bi bila i napomena, ili osvrt na teorijski diskurs poststrukturalizma ili postmoderne u filozofiji obrazovanja i tendencija kritičko-emancipatornih struja: kontekst u kome se očekuje inaugurisanje smernica o tendencijama emancipacije sapostojanja mnoštva perspektiva, kao suštinske i fundamentalne postavke u postmodernoj filozofiji obrazovanja; promene u shvatanjima metafizičkih postavki u proučavanju didaktičkih fenomena i podsticanje darovitosti; ideološka i kontekstualna neusaglašenost i izostanak konsenzusa i instaliranje nerazjašnjenih vidova obrazovnih aktivnosti, kao instrumenti strategije, taktike, i tehnike oblikovanja načina poželjnih sa tačke gledišta onih koji vrše moć; potrebe za suočavanjem sa razlikama u aksiološkim, kulturnim, istorijskim i drugim razlikama sistema zemalja koje kopiramo. Mislim da se o prethodnim pitanjima malo diskutuje pre reorganizacija u obrazovanju. Sve prethodne reforme, bar, koliko sam ja uspela da vidim, nisu o ovome vodile računa. Kao da se onih koji su kreirali reformske korake to nije ticalo, ili se nisu udubljavali u isto, jer je lakše bilo prihvatati ono što se sa strane nudilo. Tako da imamo zakone prepisane iz evropskih i drugih država sveta u kojima se mnogi članovi ne primenjuju, za neke je sreća da se ne primenjuju, a neki su rekonceptualizacijom opšteg obrazovanja velika kočnica za primenu savremenih filozofija obrazovanja u kojima bi se ideja o odnosu individualnog i socijalnog u razvoju darovitosti odvijala na način kojim bi bilo jedno na korist drugog. Veliki je izazov pred istraživačima i praktičarima: kako da se u kontekstu koji prethodno dotaknute slike savremenog pedagoškog konteksta ne boje svetlim bojama.

Po značaju pedagoškog aspekta u pitanjima koja se tiču naslova provokativno deluju i refleksije u radu R. Grandića – „Stimulišući faktori konteksta i kreativnost darovitih”, koje naglašavaju značaja organizacione kulture, koja utiče na to kakav će prijem naići kreativnost i

inovativnost. Autor naglašava značaj osećanja i uverenja grupe i njihov odnos sa osećanjima i kao značajan podsticajni faktor za ispoljavanje kreativnosti pojedinca. Takođe, analizira značaj drugih aspekata konteksta u kome se podržava razvoj darovitih. Zajedničke prednosti su, isto tako, jedan od faktora koji utiče na predanost ciljevima istraživačkog tima ili grupe u kojoj pojedinac doprinosi inovativnosti u radu. Za darovite je složenost zahteva i sloboda u pristupima rešavanju problema, takođe, značajna za manifestovanje stvaralačkih potencijala darovitih, smatra autor, kao i otvorena komunikacija na svim nivoima, u kojoj su daroviti ohrabreni da sprovedu u delo svoje originalne ideje.

Prethodne napomene podstiču razmišljanja u pravcu pitanja: koliko kontekst koji se u radu navodi može da se uporedi sa ovim koji imamo danas u Srbiji, a moglo bi se reći i šire? Ako se ovo posmatra iz ugla samodeterminisanosti kao faktora za ostvarenja u profesiji i drugim oblastima života kod darovitih, dakle, u kojoj meri daroviti mogu imati jasno određene smernice sopstvenog razvoja, jasan cilj, smisao, svrhu i u kojoj meri ovo utiče na njihov razvoj, integraciju, možemo se sukobiti sa činjenicom da vrednosti kojima se daroviti suočavaju u okruženju često blokiraju ostvarivanje postavljenih ciljeva, kao i da u sistemu obrazovanja ne postoji dovoljno uslova za ostvarivanje personalizacije njihovog razvoja, a društveni kontekst je okvir u kome i sistem obrazovanja formira. Obrazovna politika, bar unazad 2-3 decenije, urušavala je strukturu i suštinu obrazovanja i dovela ga dotle da izgubi smisao koji je imalo od antičkog doba, tako da je rad R. Grandića dobro podsećanje onih koji se bave obrazovnim kontekstom, dakle obrazovne politike, kao i drugih faktora koji su direktno ili indirektno zainteresovani za obrazovanje i razvoj darovitih, da uzmu u obzir sve relevantne faktore koji se u okviru konteksta za razvoj darovitosti u ovom radu pominju.

U kontekstu koji se razmatra dobro se lociraju i refleksije Z. Krnjajić o konceptu dobrobiti kao okviru za razmatranje darovitosti i uvažavanje perspektive ličnog i kolektivnog u zajedničkom prostoru.

Prof. dr Snežana Babić-Kekez

Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad

Poštovane kolege i kolegice,

Iskreno čestitam na volji i naporu koji ste učinili da se ne prekine kontinuitet ovog cenjenog naučnog skupa u, svima nama, novim i teškim okolnostima nastalim usled pandemije. Učesnicima ste dali priliku da nastave naučni rad i priliku da razmene ideje i rezultate rada. Tema 26. skupa *Daroviti: lična i socijalna perspektiva* oslikava aktuelni trenutak; oslikava sve izazove koje imamo u radu i životu, ne samo kao pojedinci, već i društvo u celini. Novo iskustvo, koje smo nevoljno stekli, ogleda se ne samo u menjanju načina rada, već i u svakodnevnoj percepciji nedovoljne efikasnosti vaspitno-obrazovnih procesa tokom ove godine. To pruža velike mogućnosti za nova istraživanja sa ciljem prestrukturiranja, razvoja i unapređenja obrazovnih politika kod nas, ali i samog društva. Te impulse sam prepoznala u uvodnom delu ovog *Zbornika* i u radu kolegice M. Andevski i saradnika. Izazovi su veliki i motivišu nas za još temeljniji i marljiviji rad.

Nadam se da ćemo se, krajem juna 2021. godine, sresti u našem dragom Vršcu sa dragim kolegama.

Prof. dr Jelisaveta Šafranj

Fakultet tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu

U radu kolegice Z. Krnjaić razmatra se koncept dobrobiti kao okvir za razumevanje darovitosti iz lične i socijalne perspektive. Naglašava se subjektivna percepcija dobrobiti, koja je prisutna u eudemoničkom pristupu, i.e. šestodimenzionom teorijskom modelu psihološkog blagostanja koji uključuje dimenzije *Samoprihvatanja*, *Pozitivnog odnosa sa drugima*, *Personalnog rasta*, *Svrhe života*, *Ovladavanje okruženjem* i *Autonomiju*, čime se bave savremena istraživanja.

Doživljaj dobrobiti koji se odnosi na ostvarivanje vlastitih potencijala, izgradnju autentičnosti i lični prosperitet u ovom pristupu podrazumeva organizovan rad i napor, angažovanost i disciplinu što je u suprotnosti sa danas popularnim hedonističkim stavom koji je usmeren na zadovoljstvo, trenutnu sreću i prijatnost. Ostvarivanje darovitosti, poput dobrobiti u eudemoničnom smislu zahteva ozbiljan pristup i naporan rad, posvećenost, istrajnost, disciplinu i kognitivno preispitivanje. Naredna teorijska i praktična istraživanja darovitosti trebalo bi da obuhvate i „doživljaj psihološke dobrobiti koji se odnosi na interindividualne i intraindividualne nivoe pozitivnog funkcionisanja pojedinca koji mogu uključivati njegovu povezanost sa drugima”.

U radu kolegice J. Joković razmatra se fenomen razvoja darovitosti i postignuća darovitih koji su između ostalog uslovljeni i uticajima društvene sredine koja treba da je stimulatívna kako bi potencijal darovitih dostigao maksimalne rezultate. S obzirom da darovitost ne predstavlja konstantu, odnosno stabilnu i nepromenljivu karakteristiku, potrebno je sagledati odnos društvene sredine, i.e. porodice i vršnjaka i darovitih. Dinamičan kvalitet razvoja darovitosti usko je povezan sa interindividualnim i intraindividualnim nivoima pozitivnog funkcionisanja pojedinca. Fokus narednih istraživanja trebalo bi staviti na adekvatnu podršku društvene sredine, odnosno funkcionalnost porodice, njenu strukturu i organizaciju koji imaju relevantnu ulogu za stimulisanje i razvoj darovitih. Takođe, uticaj vršnjaka je velik, jer svaka individua teži da se prilagodi i bude prihvaćena u društvu.

Snežana Vlajkovic

profesor razredne nastave, spec. metodike nastave srpskog jezika, pedagoški savetnik
OŠ „Mara Janković”, Kusić

U radu „Nastavnik kao vrlo važan činilac razvoja darovitosti kod učenika” D. M. Krstić prikazani su različiti aspekti definisanja pojma darovitost. Autorka je na jednostavan i pristupačan način prikazala definicije pojma darovitosti kod dece i učenika. Dalje u radu su prikazane teorijske osnove darovitosti na koje su nadovezane perspektive i poteškoće obrazovanja učenika u redovnom nastavnom procesu. Istaknuti su principi uspešno vođene redovne nastave sa posebnim akcentom na angažovanje darovitih učenika. Vrlo je bitno istaći da nastavnik radi na svom usavršavanju da bi mogao da kvalitetno obrazuje darovitog učenika. Podrška darovitim učenicima mora biti svestrana, iz porodice, škole, društva. Najveći značaj u razvoju darovitih učenika ipak nosi nastavnik. Ovako značajan rad dragocena je pomoć svim nastavnicima koji obrazuju darovite učenike.

Zorica Vlajkovic

master pedagog

OŠ „Mara Janković”, Kusić

Rad pod nazivom „Primena savremenih modela i sistema nastave u cilju inoviranja rada sa darovitim učenicima” autora N. Simonovića privlači posebnu pažnju. U skladu sa temom skupa *Daroviti: Lična i socijalna perspektiva*, ovaj rad je dragocena literatura za praktičnu realizaciju u učionici. Prikazani su savremeni modeli nastave kao osnova za rad. Posebno je naglašeno da ne postoje modeli za svu darovitu decu, već da je svako dete – učenik mali istraživač kome treba pružiti mogućnost da istražuje i zaključuje samostalno. Kada uz ove modele nastave dodamo i savremenu tehnologiju, koja danas ima veliki značaj u svim sferama života, dobićemo okruženje koje je vrlo podsticajno za darovite učenike.

Asist. dr Bojana Perić Prkosovački

Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski fakultet, Novi Sad

Univerzitet u Novom Sadu, Tehnički fakultet „Mihajlo Pupin”

Poštovane kolege i kolegice,

Zahvaljujem se na izboru i prilici da učestvujem na 26. skupu – *Daroviti: lična i socijalna perspektiva*. Čestitam na volji da se ne prekine kontinuitet ovog cenjenog naučnog skupa.

Iščitavanjem objavljenih radova, čini se da su i dalje dimenzije savremenog procesa učenja okrenute ka dobrobiti pojedinca i društva, odnosno od uobičajenog fokusa o darovitima kao izuzetnom fenomenu, okrenuta ka obrazovnom kontekstu darovitosti, politikama i resursima potrebnim za podršku darovitima. Uvremenjenost obraćanja primetila sam i u radu kolege N. Simonovića o savremenim modelima i sistemima nastave gde se još jednom objedinjuju savremeni pristupi kao podsećanje koliko je naučno polje darovitosti široko da može i zaslužuje veliku društvenu brigu, neophodan tretman, a ne samo ideal, stvaranje jedne šire platforme i strategije brige o darovitima.

Svako dobro!

Prof. dr Jelena Maksimović

Univerzitet u Nišu

Filozofski fakultet

Za svaku pohvalu je pojava Zbornika 26 – *Daroviti: lična i socijalna perspektiva*. U godini kada je pandemija odložila mnoge naučne skupove i ostavila nas bez brojnih zbornika radova i naučnih skupova, pojava ove publikacije predstavlja pravo dostignuće i dragoceni prilog naučnim istraživanjima fenomena darovitosti. Uvršteni radovi ukazuju na različite aspekte problema istraživanja darovitosti. Posebno ukazujemo na neoliberalnu perspektivu, studentsku perspektivu, nastavničku perspektivu, motivacione strategije i stimulišuće faktore uspeha darovitih.

Navedeni *Zbornik* nudi nova i korisna saznanja i otvara puteve za dalja istraživanja fenomena darovitosti. Nadamo se da će 27. okrugli sto o darovitima u 2021. godini biti održan u redovnim okolnostima kroz uzajamnu neposrednu razmenu ideja.

Sa najlepšim pozdravima,

Jelena Maksimović

Prof. dr Radovan Grandić
Univerzitet u Novom Sadu
Filozofski fakultet Novi Sad

„Nastavnik kao važan činilac razvoja darovitosti kod učenika”. – Nastavnik ima veoma važnu ulogu u vaspitno-obrazovnom procesu. On, adaptirajući vaspitno-obrazovni program mogućnostima učenika, nastoji da učenici razviju veštine i sposobnosti i dostignu pun potencijal. Kako bi nastavnik prilagodio vaspitno-obrazovni program učenicima, a posebno darovitim učenicima, najpre je potrebno da ih identifikuje. Pored roditelja i vaspitača, nastavnik ima veoma važnu ulogu u prepoznavanju darovitih učenika. U radu su istaknuta terminološka razjašnjenja darovitosti i analizirane teorijske osnove, što dalje implicira da su postavljeni dobri temelji za razumevanje vaspitno-obrazovnog rada sa darovitim učenicima. Takođe, naglašena je važnost uloge nastavnika u razvojnom procesu. Vrednost ovog rada ogleda se u važnoj analizi relevantnih podataka i koncipiranju važnog izvora informacija i smernica koje mogu biti korisne za vaspitno-obrazovni rad. Pored toga, ovaj rad pruža dobru osnovu za dalja proučavanja i istraživanja koja bi se odnosila na ulogu nastavnika u vaspitno-obrazovnom radu sa darovitim učenicima.

„Darovito dete i i socijalna sredina”. – Darovite osobe značajan su član svakog društva i zbog toga je potrebno da celokupno društvo adekvatno neguje, podstiče i unapređuje njihovu darovitost. Kako bi to bilo omogućeno, potrebno je što je ranije moguće identifikovati darovitost kod dece i pomoću vaspitno-obrazovnog programa, koji je prilagođen njihovim sposobnostima, kreirati podsticajnu sredinu sa ciljem njihovog razvoja. Značaj ovog rada ogleda se u determinisanju fenomena darovitost, isticanju koncepcija darovitosti i analizi darovitosti u kontekstu socijalne sredine. Uporedile su se i analizirale premise da li je darovitost potencijal i da li je darovitost postignuće. Došlo se do zaključka da socijalna sredina, počevši od porodice, vaspitača, učitelja, nastavnika, vršnjaka, ima relevantan uticaj na razvoj darovitosti. Adekvatna podrška sredine može omogućiti da daroviti dostignu svoj pun potencijal. Darovito dete i socijalna sredina je tematika koja je relevantna za sve one koji se bave vaspitno-obrazovnim radom jer im pruža uvid u informacije od velikog značaja za prepoznavanje i razvoj darovitosti. Ukoliko se darovitost ne identifikuje na ranom uzrastu, odnosno ukoliko se kasno prepozna, mogućnosti da dostigne svoj pun potencijal znatno su manje. Ovako koncipiran rad može biti podsticajan za dalja važna proučavanja iz oblasti darovitosti. Proučavanja se mogu odnositi na dalja istraživanja identifikovanja darovitosti na ranom uzrastu, sredinskih faktora koji utiču na razvoj darovitosti, ali i druge značajne komponente vezane za darovitost.

---

doc. dr Jelena Prtljaga

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov”, Vršac i
Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu

Poštovane kolegice i kolege,

U ime organizatora *26. okruglog stola o darovitima* iskreno vam se zahvaljujemo na naučnom i stručnom doprinosu i uloženom trudu da se misija i vizija ovog tradicionalnog, od 2008. godine i međunarodnog naučnog skupa, o darovitima uspešno realizuje i u novonastalim okolnostima izazvanim globalnim širenja virusa Covid-19. Iako je zbog preporučenih mera izostao naš susret i neposredni rad u Vršcu, kojem se uvek posebno radujemo, naučna i stručna promišljanja bezmalo 50 učesnika ovogodišnjeg skupa na temu *Daroviti: lična i*

socijalna perspektiva, zahvaljujući odličnoj saradnji, sabrana su u *Zborniku rezimea* i tematskom zborniku radova – *Zborniku 26*, koji uskoro zaključujemo. Napisano je zatim prodiskutovano pomoću elektronskog alata pogodnog za razmenu ideja i evaluaciju urađenoga u onlajn kontekstu. **Rečju, ove godine svi smo bili u ulozi domaćina Okruglog stola o darovitima!**

Sama tematika skupa – lična i socijalna perspektiva razvoja darovitih – pokazala se, što je istaknuto i u *Uvodnim impulsima Zbornika 26*, i danas veoma izazovnom kako za teoretičare tako i za istraživače, praktičare, obrazovnu politiku i druge aspekte i učesnike na polju darovitost, iako se već, evo, čitav vek ulažu veliki napori na rasvetljavanju ove oblasti. Produkti našega rad diskutovali su i/ili otvorili brojna i značajna pitanja koja se, između ostalog, tiču: sagledavanja teorijskog koncepta proučavanja darovitosti, empirijske validacije teorijskih i praktičnih modela podsticanja darovitosti, inovativnih akcionih modela, motivacionih strategija, te faktora konteksta koji stimulišu darovite. Istovremeno, pažnja je posvećena neliberalnoj perspektivi, te razmatranju izabrane tematike iz vizure učesnika u vaspitno-obrazovnom kontekstu.

Kako se naglašava i u *Obraćanjima učesnika* u okviru pomenute onlajn aktivnosti, promišljanja sa ovogodišnjeg skupa čine još jedan dragoceni prilog naučnim istraživanjima fenomena darovitosti i predstavljaju putokaze za dalja individualna i zajednička istraživanja. U prilog tome jesu i svi sadržaji dostupni na adresi: <http://www.nauka.uskolavrsac.in.rs/>, koji svedoče o višedecenijskoj posvećenosti fenomenu darovitosti, ali i o neprekidnom umrežavanju institucija u kojima se profesionalno ostvarujemo.

Smatramo da su obrađeni sadržaji i ovogodišnjeg skupa, održanog u zaista izmenjenom diskursu, još jedan snažan impuls i motivacija za dalji podroban rad, istraživanje i promišljanje, a na polzu svih, pogotovo darovitih. Rezultate ovog kontinuiranog rada razmeni ćemo na narednom – *27. okruglom stolu o darovitima*, kojem se unapred radujemo!

U ime Organizacionog odbora,
Doc. dr Jelena Prtljaga